

ТЕАТАР • ЈОАКИМ ВУЈИЋ • КРАГУЈЕВАЦ
МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

САВА БАРАЧКОВ СЦЕНОГРАФИЈЕ

40 ГОДИНА УМЕТНИЧКОГ РАДА

САВА БАРАЧКОВ

Рођен 1929. у Куману (Банат), где је завршио основну, а у Петровграду и Новом Саду грађанску и средњу архитектонску школу.

Дипломирао на одсеку сценографије Академије примењених уметности у Београду 1955. у класи професора Миленка Шербана.

Сценограф Театра "Јоаким Вујић" од 1954. до одласка у пензију 1991. (а упоредо је и управник Театра од 1962. до 1967.). Урадио близу 200 сценографија.

Као гост остварио сценографије у позориштима: Ужица, Шапца, Новог Сада, Сомбора, Београда, Подгорице, Вршца, Лесковца, Мостара, Сплита, Бидгошћа и у аматерским позориштима Краљева, Светозарева, Прибоја и Нове Вароши.

Сарађивао са многим истакнутим сталним редитељима, а и са гостујућим, из Београда и других градова, који су режирали у крагујевачком Театру. Већи број сценографија радио у режији редитеља: Петра Говедаревића (чак 90 сценографија), Душана Михаиловића (16), Душана Добровића (10), Јована Булајића (9), Миодрaга Гајића (8), Јована Глигоријевића (7), Рајка Стојадиновића (7), Димитрија Дјурковића (6), Јосипа Лeшића (5), Бошка Пиштала (5) итд.

Сем сценографијом бавио се повремено костимографијом, сликарством, графиком и другим ликовним делатностима.

Излагао на заједничким изложбама, а самосталну изложбу сценографије имао 1975.

Награђиван на сусретима позоришта "Јоаким Вујић" 1965, 1966, 1969, 1980. и 1989. и на "Стеријином позорју" 1972.

Добитник је Почасне дипломе Крагујевца 1968. и Октобарске награде Новог Бечеја 1975, Награде КПЗ Крагујевац 1975. и 1990. Златне значке КПЗ Србије 1981. и Ордена рада са сребрним венцем 1974. године.

УДОБНОСТ У ТЕСКОБИ

У једном од својих првих осврта на вештину Саве Барачкова, објављеном у Борби давне 1964. године поводом Смрти Уроша Петог, написао сам да су костими у тој представи били "раскошни и веродостојни", а сценографија "једноставна и лепа, али и по мало гломазна".

Замислите: гломазна сценографија! Камо лепе среће да и данас, бар понекад, и бар тамо где је то потребно, можемо да видимо такву сценографију. Јер, посматрана из нашег данашњег сиромаштва, таква сценографија не би била гломазна, већ - богата!! На жалост, ту представу нећемо скоро да гледамо...

Ј. С. Поповић
ЛАЖА И ПАРАЛАЗА 1980.
режија Дејан Мијач

Пролазиле су године, освртао сам се на многе Савине сценографије (никад у гневу, а често с дивљењем), па сам тако 1980. године, поводом Маратонаца, записао следећу кратку оцену: "Тешко је замислити другачије, па самим тим и подесније сценографско решење од оног које је дао Сава Барачков." Оцена је, без сумње, била тачна, али сам се тек данас, прочитавши поново тих неколико речи, тргао пред њиховом суштином, пред питањем које ми се одједном само наметнуло: да ли сам тада уопште био свестан да бољу оцену, у ствари, нисам ни могао да изрекнем? Зато што боља и не постоји. Зато што је за сценографа највиши домашај управо у тој непоновљивости, у утиску да његово решење одређене сцене треба да изгледа баш тако како изгледа и да га је заиста тешко замислити другачије.

А онда, како и заслужује такав мајстор, следи цела једна литерарна елаборација: "Попут ситнописца који на главићу чиоде исписује читаве странице свог омиљеног штива, тако је сценограф Сава Барачков од скучене крагујевачке позорнице направио Прокрустову постељу, а тачније: пет или шест међусобно независних, декором испуњених и, зачудо, функционалних простора!"

Било је то 1984. године поводом представе Како се може умрети у сну. Не знам како се то може, али знам да су у опредмећеним сновима Саве Барачкова живели и умирали цареви и просјаци, краљице и љубавнице, витезови и пробисвети, хероји и кукавице. Убеђен сам да је свима њима било подједнако удобно. И независно од тога да ли се радило о љубавним или о самртним постељама...

МИЛАН НИКОЛИЋ

ЈЕДНОСТАВНЕ И РАСКОШНЕ СЦЕНОГРАФИЈЕ САВЕ БАРАЧКОВА

Пред нама је јубиларна, репрезентативна изложба свестраног сценског посленика Саве Барачкова, осведоченог мајстора не само у сценографском умећу. Ваља одмах истаћи да је овде изложен само део и то онај трајни ивидљиви одељак вишеструко талентованог ствараоца: позоришног сценографа, управника, драматурга, великог познаваоца и љубитеља историје уметности, драме и позоришта, а уз то човека са најсуптилнијим, готово невероватним осећањем публике и њених афинитета. Банаћанин родом, Крагујевчанин по наклоности, постао је најпоузданији познавалац специфичне крагујевачке публике од свих коленовића старе српске прес-

П. Петровић Пеција
ОЛИВЕРА 1965.
режија Душан Михаиловић

тонице. Барачков припада оној најређој и најмалобројнијом групи позориштанаца с готово непогрешивим чулом за избор репертоара. Осим поменутог долепотписани је срео само још двојицу (то не значи да их нема и више) и то су два Јована - Ђирилов и Булајић, а од недавно им се придружила и једна дама - Борка Павићевић.

Наиме, крајем педесетих година, благородна и радознала крагујевачка публика нагло се проредила. Неки градски оци су се тада прославили предлогом да се крагујевачко Народно позориште (које се још није звало Театар "Јоаким Вујић") затвори. Избором Саве Барачкова за управника све се променило. Уместо три пута недељно (четвртком, суботом и недељом) представе су се приказивале сваког дана, а не ретко и понедељком. Чини се је нагли преокрет настао поставком Корнејевог Сиде (1963). Осим легендарног Добрице Милутиновића и Боже Димитријевића (из далеке 1903), овај славни комад играо је средином педесетих у Београду један од најпопуларнијих светских филмских и позоришних глумаца Жерар Филип. Барачков је повукао најсмелији потез. Убедио је и редитеља и протагонисте да је сада прави час за такав поухват, а та представа је приказана преко седамдесет пута и однела пет награда Удружења драмских уметника Србије. Осим оријентације ка класици Барачков је избором чудесне историјске драме Смрт Уроша В Стефана Стефановића и њеним приказивањем широм земље од Београда до Сарајева, Мостара и другде, подстакао дуги, десетогодишњи талас историјске драме у готово свим нашим позориштима. Историчари су ово већ запазили, али овим се не завршава прича о изузетном управнику и драматургу Сави Барачкову. Као неуморни театрофил, који је присутан скоро на свакој представи, Барачков је убрзо наслутио и неке суптилне тајне глумачко-редитељског умећа. Осетио је да исход представе не ретко зависи од прве реченице, од тзв. почетне интонације, па је готово на свакој представи (поготово када је редитељ одсутан) подсећао глумце на атмосферу и тоналитет.

Чини се да је ово занимљиво и важно да се не заборави баш због сценографског умећа Саве Барачкова, које је, као што се најлепше исказује на овој репрезентативној изложби и јединствености, и непоновљиво, и пребогато и тако разноврсно. Још од студентских дана уметник је уочио да је једноставност велика предност позоришне уметности над свим осталим сценским медијумима, па уз скромно, али мајсторски распоређено и избалансирано светло, није тешко замислити или се подсетити, како су не ретко ове сценографије нудиле незаборавно преобиље својим гледаоцима. Барачков је ово постигао полазећи увек од суштине сваког поједног сценског дела, од његове атмосфере, ликова, стила, поднебља и епохе, па су стога и евентуална одступања, да не кажемо погрешке, тешко уочљиве. Овакав уметнички поступак почива на стаменој естетској основи: сценски карактери, простор и костими су, у суштини, јединствени у свој својој

разноликости. Притом, и као сценограф и као костимограф Барачков је увек мислио на глумце, творце свеколиког сценског чина и свесрдно настојао да им ликовним средствима омогући да размакну крила своје маште и умећа. Уочио је да је најбољи сценски простор слободан, да не кажемо празан, с неопходним намештајем и симболичним назнакама. Стога су промене декора најчешће брзе и готово муњевите. Прва сцена у трагедији Смрт Уроша В Стефана Стефановића била је осветљена само бакљама, столови у престоној дворани вишеугаони изакошени према публици, а шекспировска сцена на гробу цара Душана састојавала се само од огромног крста високог преко три метра; док су сви стубови и зидови у трагедији Оливера Петра Петровића Пеције Млађег били прекривени фрескама, а на средини позорница налазио се престо кнеза Лазара прекривен извезеном Похвалом монахиње Јефимије, итд. итд.

Сувишно је наглашавати да је права милина била сарађивати са тако суптилним, толерантним и неуморним уметником. Верујемо да је маестро Барачков све своје сараднике дочекивао као и долепотписаног: "Све може и направити све што желиш". Тешко је поверовати да неко ово није схватио као подстицај и добродошлицу. У основи, ова шекспировска свеобухватност и ширина, највероватније, потиче од професора Миленка Шербана; а како је долепотписани од свог професора Јосипа Кулунџића, нераздвојног пријатеља сценографа Шербана, прихватио и од почетка студија усвојио блиставу крилатицу: "На позорници ништа не може да смета, а сви недостаци и ограничења могу се преобратити у врлине", наша сарадња се одвијала на обострано задовољство и с мало речи. Уверени да тако мисле и све колегинице и колеге глумци, редитељи и други сарадници не само крагујевачког већ и свих ансамбала и позоришта који су имали срећу да сарађују са свестраним сценским послеником, маестром, да не кажемо чаробњаком сценографског умећа, убеђени смо да ће ова богата, јубиларна изложба подсетити не само сараднике, већ и многобројну публику на бројна надахнута и незаборавна решења и дивне доживљаје које је сценографски осмислио врсни сценограф Сава Барачков.

ДУШАН МИХАИЛОВИЋ редитељ

СЦЕНОГРАФ - РЕДИТЕЉ

Када се са неким сарађује преко тридесет година без размирица, трзавица, значајнијих неспоразума, усаглашеним ходом, онда се то може објаснити само на два начина: или, стваралачким афинитетима на заједничким координатама, или, бескрајном толерантношћу у приступима сценској реализацији замишљених светова. Чини се да је у овом случају могућа релевантност оба приступа. Наравно, да се на било који начин ова корелација сценографа и редитеља спутала несугласјем или контра продуктивним идејама, могла се и прекинути а не довести до крајњег резултата: 90 сценографија у мојим редитељским исказима.

Деведесет представа у блиској визури. Деведесет живота. Деведесет светова. Као деведесет судбина. Као деведесет испита, најтежих испита на претешком Универзитету уметности и живота, схватања и допадања или обрнуто. Деведесет сценографија за тридесет година! Три таква дружења

М. Горки
НА ДНУ 1972.
режија Петар Говедаровић

годишње. Шта из тог великог опуса издвојити... Лакше би се издвојиле лоше комбинације између нас двојице. Али, решили смо да се сећамо и да памтимо само лепо. Па, хајде!

Да ли је то "ТАЛАЦ" - представа за коју је покојни песник Душан Матић, мој ректор на Академији, рекао да је реализована од аутентичних Ираца, редитеља и сценографа. А ни ја, ни Сава, колико знамо нисмо били десет секунди у Ирској, сем кроз литературу или филм. Па, затим "КОЈОТИ", представа која је шетала и мало по Европи. У њој се ради о масакру ђака једног октобра у Крагујевцу. Кад је већ такво чињење ван памети, чињење поремећеног реда ствари, онда је и сценографија била у том смислу. Сценограф је окренуо шуму наопако, па смо ходали по крошњама а корење се винуло у небо. Онда, "БАНАТСКЕ СЛИКЕ И ПРИЛИКЕ2" где смо обојица, Сава наравно и више него ја, као "пречани" били код куће! Или, "ЖЕНИДБА И УДАДБА" у Шапцу. Намеће се и сценографија представе "НА ДНУ" где се пореметила локација - из подрума Костиљева попели смо место радње на таван, са основном идејом да је "дно" изнад људских глава. Надгорчили смо Горког! Па, две представе по текстовима "Оца" српског театра, чије име носи наше позориште: "ТЕАТАР ЈОАКИМ ВУЈИЋА" и "ФЕРНАНДО И ЈАРИКА" са опсењујућом наивношћу која тим текстовима одговара. Па три варијанте једног истог драмског текста. Три пута смо заједно радили "КОШТАНУ". У краљеву, Крагујевцу и Шапцу. Могло би се претпоставити да смо смели бити и "Ресавци". Није забрањено "красти" самог себе. Међутим, као да су то три потпуно различите представе. Никакве везе у сценографији, распореду простора, и у концепцији те три представе немају. Заједнички им је само писац и донекле костим и музика. Имали смо и снаге и жеље да се увек обнављамо и да никад не "преписујемо" већ написано. И свој рукопис смо даље расписивали. И, са извињењем још многим представама, на крају овог кратког прегледа сарадње споменуо бих још две варијанте текста "ПУТУЈУЋЕ ПОЗОРИШТЕ ШОПАЛОВИЋ" у Крагујевцу и Бидгошћу.

Из прегледа је лако уочити да Сава и ја нисмо сарађивали само у крагујевачком

позоришту где је то било логично пошто смо у статусу сталних чланова. Ту смо чак некад и мењали редитеље и сценографе да се одморимо један од другог. Али смо сарађивали у другим позориштима: у Краљеву, Светозареву, Шапцу, Сплиту, Бидгошћу итд. Ето нас од Јадрана преко Шумадије до Балтика! Па, и насмејмо се на крају!

Тридесет година! Како је то брзо прошло! Кад је дружење жестоко и испуњено стваралачким импулсима време је тако брзометно и за час прође. Нисмо чак стигли ни да остаримо како треба! Све некако преко реда!

ПЕТАР ГОВЕДАРОВИЋ редитељ

ПИСМО УРЕДНИКУ

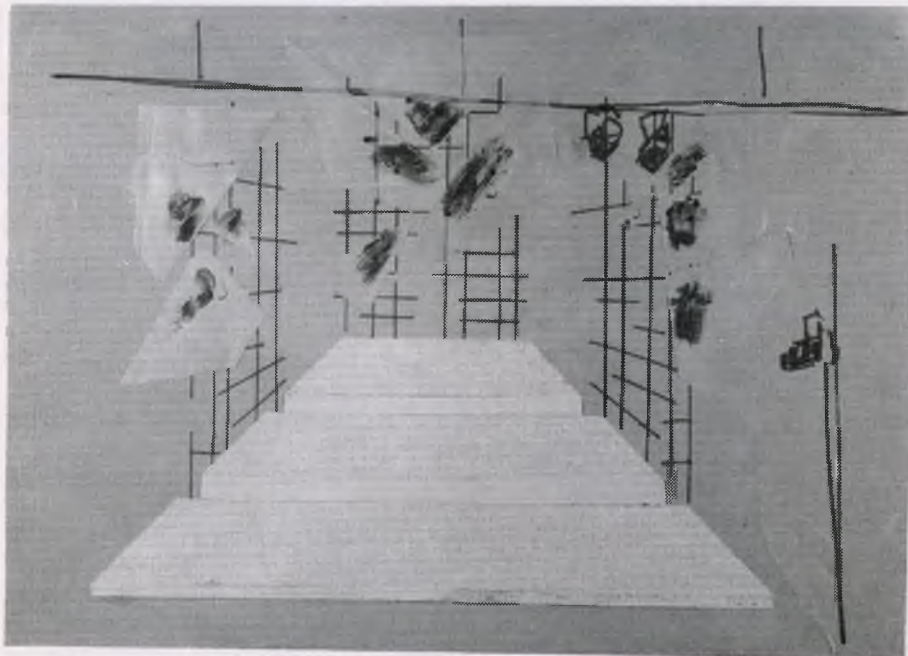
Јоване,

Као први школовани сценограф у унутрашњости Србије, настојао сам да ликовну компоненту драмског дела подигнем на професионални ниво, без обзира на затечени "обичај" да се представе играју у "соби", "салону", "шуми" и "дворишту" као типским декором за све представе.

Ако сам успешно увео сценографију, у модерном смислу њена функција, у театар - морао бих сем редитељима као директним тумачима драмских дела, упутити своју велику захвалност: управницима, сликарима, извођачима, столарима, декоратерима, реквизитерима, браварима, расветљивачима, кројачима и другим сарадницима, без чије људске и радне подршке и вештине не бих ни оволико био задовољан својим животним учинком.

Посебан понос ме обузима што је кроз декор који сам за живота градио продефиловао такав низ великих глумаца, од којих су неки постали и славни, али сам их ја све волео и ценно. Ако негде у каталог у нађеш мало места, молим те убади ових неколико речи, јер знам да ни добро ни лоше не може један човек сам да уради.

С Б

Душан Јовановић
ОСЛОБОЂЕЊЕ СКОПЈА 1979.
режија Јован Глигоријевић

ФАТАМОРГАНА

*Сави, пред једном од слика,
које нам живот значе*

Равна и бескрајна,
Поља банатска
прострта леже
Насликана-
На његовом платну.
Од раног детињства
У срцу ношена,
У свест урезана.

Ухватио је
Ту - класја зрелог
И врелог сунца,
Боју златну
Што у подне трепери
Ко фатаморгана,
Неког јулског дана.

Можда је одувек ту,
Овако обнажена
Лежала сакривена.
Можда је овде
Увек била,
Или се начас,
Само спустила
На плодна поља ова-
Поља банатских,
Добра вила.
У врело подне
Неког јулског дана.
К'о фатаморгана
К'о фатаморгана!

ЗЛАТА БАРАЧКОВ

Скривена,
Међу њивама
И међу ленијама,
Међу ретким
Зеленим крошњама,
Лежи - нага жена.
Као да спава!
Мирна, опуштена.
Ил, ко да се сунча
Под млазом врелим
Сунчевих зрака.
Дал, јој је то коса-
Не знаш,
Или је трава.
Од цвећа пољског-
У коси трака.

КАТАЛОГ ИЗЛОЖЕНИХ РАДОВА

СЦЕНОГРАФИЈЕ

- Ј. В. в. Гете ЕГМОНТ - *апсолвентски рад* - 1953.
А. Милер: ЛОВ НА ВЕШТИЦЕ - 1954.
Т. Ратиган: ДУБОКО ПЛАВО МОРЕ - 1955.
Ж. П. Сартр ОБЗИРНА БЛУДНИЦА - 1956.
Л. Вега: ДОВИТЉИВА ДЕВОЈКА - 1957.
Гудрич - Хакет: ДНЕВНИК АНЕ ФРАНК - 1959.
О. Давичо: ПЕСМА - 1960.
Б. Станковић: КОШТАНА - 1960.
А. Кристи: МИШОЛОВКА - 1961.
М. Матковић: НА КРАЈУ ПУТА - 1961.
В. Рамадан: КАД ЈЕ ЖЕНА НЕМА - 1962.
Р. Томас: КЛОПКА ЗА БЕСПОМОЋНОГ ЧОВЕКА - 1962.
Б. Нушић: ГОСПОЋА МИНИСТАРКА - 1963.
Р. Томас: ОСАМ ЖЕНА - 1964.
Виљем и Шекспир: БОГОЈАВЉЕНСКА НОЋ - 1965.
М. Горки: ДЕЦА СУНЦА - 1965.
П. П. Пеција: ОЛИВЕРА - 1966.
З. Глушчевић: ЗЕЛЕНИ СЕ ЛИВАДА - 11966.
Б. Биен: ТАЛАЦ - 1966.
Софокле: ЦАР ЕДИП - 1967.
И. Студен: КОЈОТИ - 1968.
М. Горки: МАЛОГРАЂАНИ - 1969.
Ј. О. Нил: ДУГО ПУТОВАЊЕ У НОЋ - 1970.
П. Шефер: МРАЧНА КОМЕДИЈА - 1971.
З. Петровић: БАНАТСКЕ СЛИКЕ И ПРИЛИКЕ - 1972.
М. Горки: НА ДНУ - 1972.
Есхил: ОКОВАНИ ПРОМЕТЕЈ - 1974.
В. Јовановић: НАШИ СИНОВИ - 1976.
Лј. Симовић: ЧУДО У "ШАРГАНУ" - 1977.
А. Диклић: БАЛАДА О РАДОПОЉУ - 1978.
Д. Јовановић: ОСЛОБОЂЕЊЕ СКОПЉА - 11979.
Ј. С. Поповић: ЛАЖА и ПАРАЛАЖА - 1980.
Ф. М. Достојевски: БРАЋА КАРАМАЗОВИ - 1980.
Б. Томас: ЧАРЛИЈЕВА ТЕТКА - 1982.
М. Николић: СВЕТИСЛАВ И МИЛЕВА - 1982.
Д. Ковачевић: КЛАУСТРОФОБИЧНА КОМЕДИЈА - 1988.

Б. Станковић: КОШТАНА - 1982.

М. Николић: КОВАЧИ - 1982.

СЛИКЕ

ЗЛАТНИ ЦВЕТ ЗА ОГЊЕНУ МАРИЈУ; УЉЕ - 1987.

СУНЦОКРЕТ; УЉЕ - 1987.

ПОГЛЕД СА ВАКАНТА; УЉЕ - 1991.

РАВНИЦА СА ДВА ЛИЦА; УЉЕ - 1991.

НОВИ ПРОСПЕКТ; УЉЕ - 1991.

ДУГА; УЉЕ - 1991.

ШУМАДИЈА СЕНА; УЉЕ - 1992.

КАМЕНИЧКА РЕКА; УЉЕ - 1986.

БАНАТ и ШУМАДИЈА; УЉЕ - 1991.

ЦИКЛАМЕ И ВИСИБАБЕ; УЉЕ - 1986.

Издавање овог
каталога помогли су:

СО КРАГУЈЕВАЦ
И

PRI/MA
Kragujevac